

Námsleiðir – skipulag og samþykkt

Verklagsregla

1. Tilgangur og gildissvið

1.1

Tilgangur verklagsreglunnar er að tryggja gæði náms og að lögum og reglum sé fylgt þegar nýjar námsleiðir til prófgráðu eða diplómu eru skipulagðar og samþykktar, sjá [53 gr. reglna fyrir Háskóla Íslands nr. 569/2009](#) og 8. gr. [laga um háskóla nr. 63/2006](#). Háskólar skulu reglulega gera grein fyrir því opinberlega hvernig tryggt er að það nám, sem þeir bjóða, uppfylli [viðmið um æðri menntun og prófgráður](#), sbr. 5. gr. [laga um háskóla nr. 63/2006](#) og [reglur um eftirlit með gæðum kennslu og rannsókna í háskólum](#) sem mennta- og menningarmálaráðuneytið gefur út. Jafnframt er tekið mið af kröfulýsingu **1.2 Skipulag og innleiðing námsleiða** (e. Design and Approval of Programmes) í Kröfum og leiðbeiningum fyrir gæðatryggingu á sviði æðri menntunar í Evrópu (e. [European Standards and Guidelines \(ESG\) 2015](#)).

1.2

Verklagsreglan gildir fyrir allt nám sem stofnað er til innan Háskóla Íslands.

2. Ábyrgð

Háskólaráð setur verklagsregluna skv. [53 gr. reglna fyrir Háskóla Íslands nr. 569/2009](#) og samþykkti hana á fundi sínum þann 5. nóvember 2020. Sviðsstjóri kennslusviðs ber ábyrgð á að verklagsreglan sé rétt á hverjum tíma og sviðsforsetar og deildarforsetar bera ábyrgð á að unnið sé samkvæmt henni.

3. Framkvæmd

3.1

Háskóli Íslands hefur viðurkenningu mennta- og menningarmálaráðuneytis (2007-2009) til að bjóða nám til bakkalár-, meistara- og doktorsprófs á eftirtöldum fræðasviðum (e. field of science), en skilgreining fræðasviða og undirflokka þeirra (e. sub-categories) tekur mið af endurskoðuðum skilgreiningum í [Frascati Manual OECD frá 2007](#):

- Félagsvísindi (e. Social Sciences)
- Heilbrigðisvísindi (e. Health Sciences)
- Hugvísindi (e. Humanities)
- Verk- og tæknivísindi (e. Engineering and Technology)
- Náttúruvísindi (e. Natural Sciences)

3.2

Hverju fræðasviði er skipað í undirflokka, sem eru þær kennslugreinar sem heyra undir fræðasviðið. Ekki er að öllu leyti bein samsvörun á milli skipulagseininga Háskóla Íslands, þ.e. fræðasviða og deilda annars vegar og flokkunar fræðasviða og undirflokka þeirra skv. Frascati handbókinni hins vegar. Þar eru menntavísindi (e. Education) t.d. felld undir félagsvísindi. Sá munur hefur hins vegar ekki nein áhrif á hvernig námsleiðir eru skilgreindar.

4. Hugtök

Á grundvelli framangreindra viðmiða og hugtakanotkunar í [reglum Háskóla Íslands nr. 569/2009](#) er merking hugtaka sem hér segir:

- **Kennslugrein** (e. subject) er undirflokkur (e. sub-category) fræðasviðs, t.d. stærðfræði, efnafræði, rafmagnsverkfræði, læknisfræði, viðskiptafræði, lögræði, náms- og kennslufræði, stjórn málafræði, sagnfræði, heimspeki, tungumál og bókmenntafræði.
- **Námsleið** (e. programme) er skilgreint safn námskeiða og verkefna/ritgerða/starfsþjálfunar í kennslugrein sem mynda faglega rökrétta samfellu og **lýkur með tiltekinni prófgráðu** (e. university degree) eða sjálfstæðu fullnaðarprófi (diplóma).
- **Kjörsvið** (e. specialisation) er tiltekin sérhæfing innan námsleiðar.
- **Námsbraut** (e. department) er stjórnunareining sem tilheyrir deild á fræðasviði og nær yfir tiltekna kennslugreinar. **Námsbraut er skipuð innan deildar**, sbr. [21. gr. reglna fyrir HÍ nr. 569/2009](#). Innan námsbrautar skulu að jafnaði vera nokkrar **námsleiðir** sem mynda faglega heild og lýkur með prófgráðu.
- **Prófgráða** (e. degree) er veitt þegar nemandi hefur með viðeigandi árangri lokið öllum tilskildum námskeiðum og verkefnum sem krafist er til prófgráðunnar.
- **Diplóma** er sérstakt prófskírteini sem veitt er fyrir sjálfstætt fullnaðarpróf að loknu styttra námi en sem nemur námi til prófgráðu á viðkomandi námsstigi. Á grunnstigi er miðað við eigi skemmra nám en sem nemur 60 einingum og á framhaldsstigi er lágmarksviðmiðið 30 einingar.
- **Skírteinisviðauki** (e. Diploma Supplement) fylgir með prófskírteini og lýsir á stöðluðu formi eðli, námsstigi, samhengi, innihaldi og stöðu þess náms sem viðkomandi einstaklingur lauk með fullnægjandi hætti.
- **Viðmið um æðri menntun og prófgráður** (e. National Qualification Framework for higher education) eru gefin út af mennta- og menningarmálaráðuneytinu og lýsa á kerfisbundinn hátt skipulagi náms og prófgráða á háskólastigi, auk þess að mynda ramma fyrir lýsingu einstakra háskóla á hæfniviðmiðum námsleiða.
- **Hæfniviðmið** (e. learning outcomes) eru lýsing á því sem ætlast er til að nemandi viti, skilji og/eða geti að loknu námi.

5. Námsleiðir og kjörsvið

5.1

Háskóladeildir eru faglegar grunneiningar Háskólans og þar er námsframboð í einstökum kennslugreinum skipulagt. **Námsframboð hverju sinni er ákvarðað af deildarfundum hvernar deildar, deildarráði, námsbraut eða námsstjórn**, eftir því sem við á og samkvæmt verklagsreglum viðkomandi einingar, og skal falla innan ramma fjárhagsáætlunar, sbr. [12. - 21. gr. reglna fyrir Háskóla Íslands nr. 569/2009](#).

5.2

Deildum Háskóla Íslands er heimilt að bjóða upp á sameiginlegt nám til prófgráðu og gefa út eitt sameiginlegt prófskírteini með auðkenni beggja (eða allra) deildanna sem í hlut eiga. Þegar fleiri en ein deild koma að þverfræðilegri námsleið skal skipa sérstaka námsstjórn um slíkt þverfræðilegt samstarf með aðild þeirra deilda sem að því koma, sbr. [62. gr. reglna fyrir Háskóla Íslands nr. 569/2009](#). Með öðrum orðum er ekki heimilt að stofna sjálfstæða útgáfu þverfræðilegrar námsleiðar í nafni hvernar deildar fyrir sig sem að henni kemur.

5.3

Hverri námsleið lýkur með prófgráðu eða diplómu og eru prófgráður við Háskóla Íslands taldar upp í [55. gr. reglna fyrir Háskóla Íslands nr. 569/2009](#). Prófgráða er veitt í námsleið deildar eða þverfræðilegri námsleið, sem tvær eða fleiri deildir standa að í sameiningu. Námsleiðir deilda og prófgráður sem veittar eru í þeim skulu taldar upp í köflum deilda í sameiginlegum reglum Háskólans. Þar skal einnig gerð grein fyrir diplómanámi.

5.4

Uppbyggingu náms er lýst í [Viðmiðum um æðri menntun og prófgráður](#). Háskóladeild getur skilgreint mismunandi **kjörsvið** innan námsleiðar, sem fela þá í sér sérhæfingu innan hennar. Sérhæfingin getur falist í mismunandi samsetningu námskeiða og/eða áherslum við val á lokaverkefni. Ef um er að ræða fleiri en eitt kjörsvið innan sömu námsleiðar skulu þau eiga sér samnefnara í sameiginlegum kjarnanámskeiðum. Þriggja ára námsleiðir í bakkalárnámi geta verið samsettar úr aðalgrein (120 einingar) og aukagrein (60 einingar). Er prófgráða þá veitt í aðalgrein nema um sé að ræða tvær aðalgreinar, en þá er prófgráða veitt í báðum aðalgreinum. Diplómanám (stig 1.1 eða stig 2.1 skv. viðmiðum) getur verið styttra en 60 einingar, þó eigi styttra en 30 einingar, og lýkur ekki með formlegri prófgráðu. Með ákveðnum skilyrðum má meta diplómanám sem hluta af námi til prófgráðu og skal þá kveða á um það í reglum deilda.

6. Stofnun nýrrar námsleiðar

6.1

Til að grundvöllur sé til að stofna nýja námsleið skal muna minnst helmingi námskeiða og einingarbærra verkefna í námskeiðshluta á henni og sérhverri námsleið sem fyrir er. Lokaritgerð eða lokaverkefni telst ekki til námskeiðshluta námsleiðar. Felst sérhæfing námsins í minni mun en sem nemur helmingi eininga í námskeiðshluta skal skipuleggja það sem kjörsvið innan námsleiðar sem fyrir er. Kjörsvið (þar á meðal aðalgrein og aukagrein) skal koma fram á prófskírteini með nánari lýsingu í skírteinisviðauka.

6.2

Nýtt nám skal undirbúið á vettvangi deildar. Fulltrúi deildar í stjórn viðkomandi fræðasviðs skal snemma í undirbúningsferlinu kynna hugmyndir og ástæður að baki nýrri námsleið, fræðilegan bakgrunn, þ.m.t. sérstöðu, og getu deildar til að annast námsleiðina, og ef við á samfélagslegt mikilvægi nýrrar námsleiðar.

6.3

Við skilgreiningu á nýrri námsleið skal horfa til eftirfarandi viðmiða eftir því sem við á, sbr. gildandi kennslustefnu hverju sinni og Kröfur og leiðbeiningar fyrir gæðatryggingu á sviði æðri menntunar í Evrópu (ESG 2015). Rökstyðja skal ef þessi viðmið eru ekki uppfyllt.

Námsleiðin

- er ný að því leyti að hún á sér ekki hliðstæðu eða samsvörun í annarri deild
- mætir skýrri þörf fyrir viðkomandi menntun
- er skipulögð með aðkomu nemenda og annarra hagsmunaaðila. Aðkoma þessara aðila skal vera formleg og skjalfest, t.d. í formi viðhorfskönnunar, skipulegra viðtala og/eða rýnihópagreiningar.
- er skipulögð með það að leiðarljósi að auðvelda nemendum skiptinám
- tekur mið af ytri ráðgjöf og samanburði

- stuðlar að nánú samstarfi við önnur fræðasvið háskólans og deildir
- nýtir mannafla, fjármuni, aðstöðu, tæki og búnað þvert á fræðasvið og deildir
- eykur möguleika háskólans á samstarfi við innlenda og erlenda háskóla og rannsóknastofnanir
- felur í sér skipulagt starfsnám

6.4

Deild skal senda rökstudda tillögu um nýja námsleið eða nýtt kjörsvið til stjórnar viðkomandi fræðasviðs til umfjöllunar og samþykktar. Ef um er að ræða kjörsvið innan þegar samþykktar námsleiðar ákveður stjórn hvort hið nýja kjörsvið verður í boði. Ef tillaga um nýja námsleið er samþykkt í stjórn fræðasviðs, að fengnu álit kennslunefndar sviðsins, skal stjórnin, f.h. viðkomandi deildar, senda rökstudda tillögu til kennslusviðs um námið og viðeigandi breytingar á reglum **fyrir 1. október** ár hvert. Kennslusvið skal leita umsagnar fjármálanefndar háskólaráðs um fjárhagslegar forsendur fyrir stofnun námsleiðarinnar. Ef um er að ræða nýja námsleið á meistara- eða doktorsstigi skal kennslusvið einnig afla umsagnar og staðfestingar Miðstöðvar framhaldsnáms, samkvæmt [66. gr. reglna fyrir Háskóla Íslands nr. 569/2009](#). Að öllu jöfnu skal Miðstöð framhaldsnáms fjalla um málið innan fjögurra vikna frá því það barst.

6.5

Kennslusvið skal leggja tillögu um stofnun nýrrar námsleiðar fyrir kennslumálanefnd háskólaráðs sem afgreiðir hana til háskólaráðs til formlegrar samþykktar. Tillögunni skal fylgja (i) rökstuðningur frá stjórn fræðasviðs fyrir stofnun nýrrar námsleiðar, (ii) umsögn fjármálanefndar háskólaráðs, (iii) tillögur að viðeigandi reglubreytingum, (iv) umsögn og samþykkt Miðstöðvar framhaldsnáms ef við á. Að öllu jöfnu skal háskólaráð hafa tekið afstöðu til erindisins fyrir lok desember sama ár. Tilkynta skal breytingar á reglum til Stjórnartíðinda og uppfæra reglur á vef Háskólans. Að fengnu samþykki háskólaráðs skal stofna námsleiðina í nemendakerfi Háskólans.

7. Upplýsingar um námsleið, forsendur og rökstuðningur

Skilgreina þarf nýja námsleið til hlítar í samræmi við þau skilyrði og kröfur sem fram koma í [viðmiðum um æðri menntun og prófgráður](#). Gera skal grein fyrir faglegum og fjárhagslegum forsendum námsins, sbr. greinar 5 og 6 í þessum reglum.

Í tillögu deildar um nýja námsleið sem send er viðkomandi fræðasviði og tillögu sem fræðasvið sendir f.h. deildar til kennslusviðs, sbr. 6.4, skal eftirfarandi koma fram:

- a) Heiti námsleiðar, námsstig og prófgráða, einingafjöldi, skilgreind lengd og tilhögun náms, tungumál sem kennsla/próf fara fram á.
- b) Meginmarkmið og viðfangsefni náms, aðgangskröfur, námskröfur og hæfniviðmið.
- c) Þörf fyrir námið – rökstuðningur fyrir hinni nýju námsleið.
- d) Markhópur og áætlaður nemendafjöldi.
- e) Samhengi og tengsl námsins við annað nám.
- f) Hliðstæðar námsleiðir við erlenda háskóla ef við á.
- g) Aðgangur að frekara námi, starfsréttindi og atvinnumöguleikar brautskráðra.
- h) Samstarfsaðilar innan og utan Háskólans.
- i) Hvernig fyrirhuguð námsleið uppfyllir þau viðmið sem tilgreind eru í grein 6.3:
 - er ný að því leyti að hún á sér ekki hliðstæðu eða samsvörum í annarri deild
 - mætir skýrri þörf fyrir viðkomandi menntun
 - er skipulögð með aðkomu nemenda og annarra hagsmunaaðila. Aðkoma þessara aðila skal vera formleg og skjalfest, t.d. í formi viðhorfskönnunar, skipulegra viðtala og/eða rýnihópagreiningar.

- er skipulögð með það að leiðarljósi að auðvelda nemendum skiptinám
 - tekur mið af ytri ráðgjöf og samanburði
 - stuðlar að nánu samstarfi við önnur fræðasvið háskólans og deildir
 - nýtir mannafla, fjármuni, aðstöðu, tæki og búnað þvert á fræðasvið og deildir
 - eykur möguleika háskólans á samstarfi við innlenda og erlenda háskóla og rannsóknastofnanir
 - felur í sér skipulagt starfsnám
- j) Námskeið sem í boði verða, bæði skyldu- og valnámskeið.
- k) Umsjónaraðilar námsins, fyrirhugað kennaralið, aðgengi að aðstöðu, tækjum og búnaði o.þ.h. ef við á.
- l) Tillögur að viðeigandi reglubreytingum sem stofnun námsleiðar kallar á, sbr. grein 6.4.
- m) Áætlaður kostnaður þar sem fram kemur
- i. kostnaður við ný námskeið
 - ii. kostnaður við kennaralið, aðstöðu, sérstök tæki og búnað
 - iii. kostnaður vegna þjónustu fræðasviðs

Tilvísanir

- Reglur fyrir Háskóla Íslands, nr. 569/2009:
https://www.hi.is/haskolinn/reglur_fyrir_haskola_islands
- Lög um háskóla, nr. 63/2006: <http://www.althingi.is/lagas/nuna/2006063.html>
- Viðmið um æðri menntun og prófgráður, nr. 530/2011:
<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?ID=7fa0729e-dacc-47e3-b626-96efb036ef68>
- Reglur um eftirlit með gæðum kennslu og rannsókna í háskólum, nr. 1368/2018:
<https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=5432dd25-f98e-431b-9d92-e01ea5f0d163>
- [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area \(ESG 2015\)](#).
- Endurskoðuð skilgreining Frascati handbókar á fræðasviðum og kennslugreinum (undirflokkum) (Revised Field of Science and Technology (FOS) Classification):
<http://www.oecd.org/science/inno/38235147.pdf>